

ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΠΑΛΛΗΚΑΡΟΝ ΚΑΙ Ο ΑΓΑΣ
'Εν Ὀλύμποις τῆς Χίου.

Αἱ ἀπόκρεω ἐν Ὀλύμποις ἄρχονται εὐθὺς μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων, καθ' ἣν οἱ νέοι τοῦ χωρίου τούτου συνέρχονται ἐν σώματι καὶ ἐκλέγουσι τὸ πρῶτοπαλλήκαρον αὐτῶν, τούτεστι τὸν ἀρχηγόν των ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἄπαντες ὀφείλουσι νὰ ὑπόκεινται. Οὐδεὶς δὲ τῶν τῆν κουμπανίαν ἀποτελούντων δικαιοῦται νὰ ἔχη γνώμην ἢ νὰ ζητήσῃ νὰ πράξῃ τι ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐκτὸς ἂν τὸ πρωτοπαλλήκαρον ἐπιδοκιμάσῃ τὴν πρότασιν· καὶ τότε θεωρεῖται ὑπὸ πάντων ἢ πρότασις αὕτη ὡς διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἀπόφασις. Ὅθεν ἀπὸ τῶν Θεοφανείων καὶ ἐντεῦθεν συναθροίζουσι κατὰ πᾶσαν ἑορτήν (καὶ ἑορταὶ ἐν τοῖς χωρίοις εἶνε πάμπολλαι), τὰς παρθένους τοῦ χωρίου ἐν τῇ πλατεῖᾳ αὐτοῦ ἔνθα συνήθως χορεύουσι τοὺς ἐπιχωρίους χορούς, τὸν Συρτόν καὶ τὸν Σμικτόν, ὃν καὶ Δετὸν ὀνομάζουσι. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν θέλει τεθῆ εἰς ἐνέργειαν ὁ πρῶτος χορὸς, δίδουσι τὰ πρωτεῖα διὰ κλήρου εἰς μίαν τῶν νεανίδων, ἥτις καθ' ὅλον μὲν τὸν χορὸν τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρωτοστατεῖ ἄπασῶν τῶν ἄλλων, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τίθεται ἢ ἐσχάτη αὐτῶν ἢ δὲ καταλαμβάνουσα κατὰ τὸν δεύτερον χορὸν τὰ πρωτεῖα, ἐπίσης μετατίθεται μετέπειτα εἰς τὴν ὑστάτην τάξιν καὶ οὕτω πῶς κρατεῖ ἐφ' ὅλων τῶν χορευουσῶν ἢ αὕτη τάξις ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως.

Τὸ ἔθος τοῦτο, προλαμβάνει δυσαρέστους συνεπίεσας, καὶ οὕτω δὲν γεννῶνται ἀντιζηλιαί, δυσαρέσκεια καὶ πάθη οὔτε μεταξὺ τῶν νεανίδων καὶ νέων οὔτε μεταξὺ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῶν χορευτριῶν.

Πᾶσα δὲ χορεύτρια ὀφείλει κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἶνε ἢ σειρά αὐτῆς διὰ νὰ καταλάβῃ τὰ πρωτεῖα τοῦ χοροῦ, νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ πρωτοπαλλήκαρον δι' ὅλα τὰ παλληκάρια, ἄρτον ἐν σχήματι κολλιτικίου, πεποικιλισμένον διὰ διαφόρων τύπων ἐκ τῆς αὐτῆς ζύμης· ἔχουσι δὲ οἱ τύποι τὸ σχῆμα τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, ἀστέρων, ἀνθέων, ζώων κλπ. Τὸ κολλιτικίον πρέπει νὰ ἔχη βάρους τούλάχιστον ἐννέα ὀκάδων· πλην δὲ τούτου προσφέρει καὶ φιάλην ἢ λαγῆνιον οἴνου καὶ διάφορα ἄλλα, τὰ ὁποῖα τρώγουσι καὶ πίνουσι ἢ κουμπανία, ἢ ἀποτελοῦσα τὸ σῶμα τῶν συνδιασκεδαστῶν. Αἱ νεαὶ ἀμιλλῶνται τίς τούτων νὰ κατασκευάσῃ τὸ κολλιτικίον αὐτῆς ἐκ καλλιτέρας ποιότητος ἀλεύρου, καὶ εὐμορφότερα νὰ τεχνουργήσῃ τὰ ἐπὶ τούτου ποικίλιματα.

Ὡς ὄργανα δὲ ἔχουσι κατὰ μὲν τὰ ἀπόκρεως τὸν ἄσκον (τσαμποῦνα), τὸν πλαγιάουλον, (παγιαύλι) καὶ τὸ τύμπανον, (τουμπι). Κατὰ δὲ τοὺς γάμους, τὸ βιολίον, τὴν κιθάραν (λαγοῦτο), τὸ γλαρέτο καὶ ἐνίοτε καὶ τὸ σαντόρι.

Τοὺς χορούς ἐξακολουθοῦσι μέχρι τῆς Κυριακῆς τῆς Κρεωφάγου, τὴν δὲ Δευτέραν, καθ' ἣν ἄρχεται ἢ ἑβδομάς τῆς Τυροφάγου, παριστάνουσι τὸν Ἄγαν (ὑποδιοικητήν), πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι ἐν τῷ

χωρίῳ αὐτῶν κατῴκει πρὸ τοῦ 1822 ἀγὰς τις ὅστις ἦτο ἐπόπτης τῶν κυβερνητικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς μαστίχης, ἣν ἕκαστος τῶν κατοίκων ὄφειλε νὰ παραδίδῃ ὡς φόρον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Σὺν τούτῳ εἶχε καὶ δικαίωμα παρεμβάσεως εἰς τὰς σχέσεις τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ συνάμα ἐδίκαζε καὶ μικρὰς τινάς ὑποθέσεις ὅσας ὁ Μουσελίμης, τούτεστι ὁ Γενικὸς τῆς νήσου Διοικητής, τοῦ ἐπέτρεπεν.

Ἔχει δὲ οὕτως ὁ τρόπος τῆς ἀναφερομένης παραστάσεως : Διορίζουσι οἱ νέοι ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἀνήκοντα εἰς προεξέχοντα οἶκον, οὗτος δὲ καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ Ἄγᾶ. Ἐνδύουσι δ' αὐτὸν οὕτως, διὰ νὰ ὁμοιάζῃ ἂν ὄχι καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλὰ τουλάχιστον σχετικῶς πρὸς τὸν τότε τύπον τῶν τε ἐνδυμάτων, τῆς παραστάσεως, καὶ τῆς θέσεως ἐκείνου. Ἐπίσης ἐκλέγουσι καὶ δύο ἄλλους, ὧν ὁ μὲν εἶνε ὁ Βεζίρης τοῦ Ἄγᾶ, (1) ὁ δὲ γραμματεὺς αὐτοῦ, ἐπίσης καὶ ἄλλους δύο οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦσι χρεῖα ἀστυνομικῶν κλητῆρων (ζαπτιέδων).

Πρὸς τὸν Ἄγαν τοῦτον μεταβαίνουν ἐν σώματι οἱ νέοι εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βεζίρου, τοῦ γραμματέως καὶ τῶν κλητῆρων, ἀπάντων φορούντων ποικίλας στολάς. Παραλαμβάνουσι δ' αὐτὸν καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ἣν Λειβάδι ὀνομάζουσι, προπορευομένων τῶν κλητῆρων, τῶν ὀργάνων, τραπέζης πλήρους ἐγγυωρίων γλυκισμάτων, ὀπωρῶν, τρωγαλίων, βρακίου, οἴνου, κλπ. καὶ ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει φθάνουσιν εἰς τὴν πλατεῖαν ἔνθα ἔχουσιν ἀνάκλιτρον ἐφ' οὗ οὗτος καθήται μετὰ τοῦ Βεζίρου καὶ τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ. Ἄφου δ' ἐξετάσῃ τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν κοινότητα τοῦ χωρίου ὑποθέσεις, ἐξετάζει καὶ τὰς ἰδιωτικὰς τῶν κατοίκων, προσκαλῶν καὶ τοὺς ἀποδεδειγμένους διαπράξαντας ἀδικίας νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιόν του. Μόνος ὁ Βεζίρης αὐτοῦ δικαιοῦται νὰ φέρῃ γνώμην ἐπὶ πάσης δικαιομένης ὑποθέσεως, ὁ δὲ γραμματεὺς σημειῶ μόνον τὰς καταδικαστικὰς ἀποφάσεις καὶ τὸ ἐπιβλήθῃ ἐνὶ ἐκάστῳ πρόστιμον, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν κατώτερος ὅρος εἶνε μέχρι ἐνὸς γροσίου, ὁ δὲ ἀνώτερος ἐνὸς τετάρτου τοῦ ἀργυροῦ Μετζιτιεῖ.

Αἱ κατηγορίαι εἰσὶ ποικίλαι· α) αἱ τῶν κλεπτῶντων ἐκ τῶν ξένων δένδρων ξύλα, β) αἱ τῶν κλεπτῶντων ἐκ τῶν ξένων χωραφίων γόρτον, κλπ. κλπ. ἀλλὰ αἱ κατέχουσαι τὰ πρωτεῖα εἰσὶν αἱ τῆς σχέσεως τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἡ κατηγοροῦσα γυνὴ προσέρχεται ἐνώπιον τοῦ Ἄγᾶ καὶ διατυπώνει τὴν καταγγελίαν· προσκαλεῖ δ' ὁ Ἄγας ἕνα ἕκαστον τῶν καταγγεληθέντων καὶ μετ' ἀνάκρισιν ἀπολύει ἢ καταδικάζει αὐτὸν εἰς πρόστιμον.

Τὴν τράπεζαν, ἥτις προηγείται τῆς πομπῆς στολίξει ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐκλεχθέντος Ἄγᾶ. εὐγνωμονοῦσα εἰς τὰ παλληκάρια διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῇ τιμὴν· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑπερβαίνῃ ἢ ἀξία

(1) Ἐν τῷ χωρίῳ Λιθίον, ἀντὶ Βεζίρη, τὸν ὀνομάζουσι Μῶρον.

τῶν στολισμάτων τὰ τρία μετζίτια. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νέων καταβάλλουσιν ἀνά ἡμισυ μετζίτιον ἕκαστος εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρωτοπαλληκάρου διὰ τὰς δαπάνας, ἃς οὗτος ἤθελε κρίνει ἀναγκαίας πρὸς πανηγυρισμὸν τῶν ἀποκρῶν. Τὰ χρήματα δὲ ταῦτα καθὼς καὶ τὰ ἐκ προστίμων εἰσπραχθέντα, ἐξοδεύει τὸ πρωτοπαλληκάρου πρὸς ἀγορὰν φαγητῶν, ὅπως συνευωχῆται ἡ κομπανία μετὰ τῶν καταδικασθέντων εἰς πρόστιμον ἀνώτερον τῶν τριῶν γροσιῶν κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῆς Τυροφάγου καὶ κατὰ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν, ὅτε λήγουσιν αἱ ἑορταί.

Ἐν Χίῳ

Κ. Ν. ΚΑΝΕΛΑΚΗΣ.

ΟΡΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΟΙ ΛΓΩΝΕΣ

Ἐν Σίφῳ.

Αἱ ἑορταί τῶν ἀποκρῶν ἔχουσιν ἀληθῶς ἰδιάζουσαν χροιάν, ἰδιάζοντα τύπον ἐν ἐκάστῳ διαμερίσματι τῆς Ἑλλάδος, ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος τῶν κατοικῶν, ἀναλόγως τῶν διαφορῶν παραδόσεων, διὸ δικαίως πάνυ προὐκαλέσατε περισυλλογὴν παντὸς εἰς ταύτας ἀναφερομένου ἀπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος. Πανταχοῦ βεβαίως μεγάλη φαιδρότης ἐπιχειρεῖται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, πανταχοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀφίεται ὅλους εἰς τὴν τέρψιν, εἰς τὴν εὐθυμίαν ἰδίως ὁμῶς τύπον ἰδιαιτέρον φέρουσιν αἱ ἡμέραι αὐταὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ μάλιστα ἐν Σίφῳ.

Ἐκεῖ τὰ πάντα περιστρέφονται περὶ τοὺς ἐγχωρίους χορούς. Ὅταν εἰς τινὰ τῶν κωμῶν δὲν ἔχει συμβῆ θάνατος ἢ ἄλλο δυστύχημα, ἐφ' ᾧ ὦσεῖ συμπνεθούντες πάντες οἱ κάτοικοι τῆς κώμης, δὲν ἐπιτρέπουσιν οὐδὲ φῶς νὰ φανῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ εὐθυμῆσωσιν, ὅταν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ τι τοιοῦτον κώλυμα, χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις ἐπικρατεῖ ἀνά τὴν κώμην πᾶσαν, ἥς δηλωτικὰ μακρόθεν τὰ φῶτα τὰ ἀναλάμποντα ἐξ ἐκάστης οἰκίας, οἱ ἦχοι τῶν ἐγχωρίων ὀργάνων, τοῦ βιολίου καὶ τοῦ λαοῦτου, αἱ ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀνακινούμεναι ἐν μέσῳ τῶν περικυκλούντων σκιαὶ τῶν ὀρχουμένων.

Ἐν ταῖς πλείσταις τῶν οἰκίῶν τῆς κώμης, τῶν λευκοτάτων ὑπὸ τῆς συγῆς δι' ἀσδέστου ἐπιχρίσεως, σχηματίζεται κύκλος μικρὸς ἐκ τῶν τῆς συνοικίας γυναικῶν τὸ πρῶτον, ἀυξανόμενος εἶτα διὰ τῆς προσθήκης εἴτε καλῆς μῆλων εἴτε μετημφισμένων, οἵτινες γενικῶς καλοῦνται κατὰ παράδοξον τρόπον καμῆλαις (ἀσχέτως πρὸς τὴν ἐνταῦθα καμῆλαν) ἀπὸ τοῦ ἐγχωρίου καὶ καμῆλωσιὰ ἢ ἐνδυμασία αὐτῶν. Καὶ ἐντὸς μικροῦ πληροῦται ἡ αἴθουσα, ἥτις πρώτη κεῖται εὐθὺς μετὰ τὴν μικρὰν αὐλήν, τὴν ἀπαραίτητον εἰς πᾶσαν οἰκίαν, ἥτις αὐτὴ περικλείεται διὰ χαμηλοῦ ἔρκους, πεζούλας, ἔσωθεν τοῦ ὁποίου εἶνε κατεσκευασμένον, τόσον ἐν ταῖς οἰκίαις ὅσον καὶ περὶ τὰς αὐλὰς τῶν ναῶν, κτιστὸν κἀθισμα περιθέον τὴν αὐλήν πᾶσαν.

Καὶ ἄρχεται ὁ συρτός, ὁ νησιωτικὸς χαριέστατος συρτός, ὁ λίαν ἰδιόρρυθμος, μεθ' ὃν ὀρχοῦνται καὶ ἄλλα ὀρχήσεων εἶδη, μάλιστα δὲ τὸν καρσιλαμᾶν, ἐν ᾧ ἐπιδεικνύται πᾶσα ἡ τῶν ὀρχουμένων ἐπιτηδεύτης, τὸν καὶ ἀπανωτὸν καλούμενον.

Καὶ μέχρι τούτου μὲν οὐδὲν τὸ ἴδιον. Μετὰ τῆς ἀρχῆς ὁμῶς τοῦ νησιωτικοῦ συρτοῦ, ἄρχεται συμβαί-

νόν τι, ὅπερ δὲν γνωρίζω ἂν γίνηται καὶ ἀλλαχοῦ. Ἄδουσι ὑποκρούοντες τοῦ λαοῦτου κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγχωρίον τι ἄσμα, μέχρις οὗ ῥυθμισθῆ πῶς ἡ ὀρχήσις ἄδουσι π. γ. τὸν Ἀγγελέ⁽¹⁾, ἄσμα οὐ ἢ ὀνομασία προήλθεν ἀπὸ τῆς ἐπωδοῦ:

Καλ' Ἀγγελὲ ποῦ ἦσουνε,
ποῦ δαίμονα καθοῦσουνε;

καὶ ὅπερ ἄρχεται διὰ τοῦ διστίχου:

"Οἱ τοῦ θωροῦν τῆ θάλασσα ἂν ἔρχονται καράβια
κ' ἐγὼ θωρῶ τῆς ἐγκαιρίας ἂν ἔρχονται μουλάρια.

καὶ ἀπὸ τοῦ σοβαροῦ μεταβαῖνον πολλάκις εἰς τὸ ἱλαρόν, τὸ χαρίεν, διὸ καὶ ἐπιπροστίθενται εἶτα ὡς ἐπωδοὶ εἰς ἕκαστον διστίχον τὰ:

Ἀγγελέτος κ' ἢ Πασοῦνα
Φάανε τὴν καλασοῦνα. (2)

ἢ

Ἐλα τὸ Σάββατο βραδῷ
νὰ φᾶς καὶ σὺ κρομμυδαρῆ. (3)

Ἀφ' οὗ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἀνάψῃ ὁ χορός, ἐρχόμεθα εἰς τὸ κυριώτατον μέρος αὐτοῦ τῆς ῥίμας, αἵτινες εἶνε δίστιχα ἐκ τοῦ προχείρου μετὰ μεγάλης ἐπιτηδεύτητος συντιθέμενα καὶ ἀδόμενα κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν ὀρχουμένων πάντων. Τὰ δίστιχα ταῦτα ἀποτείνονται πρὸς ἕνα ἢ ἄλλον ἐκ τῶν ὀρχουμένων, ὅστις ὑποχρεοῦται οὕτω ν' ἀπαντήσῃ ὁμοίως ἐμμέτρως εἰς τὴν πρόκλησιν ἢ αὐτὸς ἢ, ἂν δὲν δύναται, δι' ἄλλου ἢ ἄλλης καταλλήλου. Εἰς τοὺς χορούς τούτους προσέρχονται καὶ μετημφισμένοι, φέροντες τὸ πλείστον ἀντὶ προσωπίων λεπτότατα διαφανῆ ὑφάσματα εἰς τὸ πρόσωπον. Πάντες τότε οἱ ὀρχουμένοι προσπαθοῦσι ν' ἀναγνωρίσωσι τοὺς μετημφισμένους καὶ κατὰ τὴν ὑπόνοιαν, ἣν ἕκαστος σχηματίζει, ἀποτείνει καὶ τὸ ἀνάλογον δίστιχον, μεστὸν σκώμματος πολλάκις ἐντεῦθεν δὲ χαριέστατοι συνάπτονται διάλογοι μετὰ τοῦ ὀμίλου τῶν μετημφισμένων, ἠναγκασμένων ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰ πρὸς αὐτοὺς λεγόμενα καὶ τῶν χορευτῶν, οἵτινες ἀπατῶμενοι πολλάκις ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν τῶν προσώπων, γίνονται παραίτιοι χαριεστάτων, φαιδρωτῶν σκηνῶν.

Τ' ἀπαγγελλλόμενα δίστιχα, ὅταν βαινῆ ἡρεμος ὁ χορός, ἀνευ ἀνταπαντήσεων, δύναται ν' ἀποτελέσῃσι πλήρες ἄσμα, περιστρεφόμενον περὶ ὀρισημένην τινὰ ὑπέθεσιν, παρέρχονται ὁμῶς καὶ χάνονται εὐθὺς ὡς ἡ φαιδρότης τῶν τῆς Ἀποκρῶ ἡμερῶν παρέλθῃ, ὡς πᾶσα ἐκείνη ἢ εὐθυμία παρέρχεται, ὡς εἰς οὐδὲν λογίζονται πάντα τὰ κατ' αὐτὰς γινόμενα, μόνον δὲ χάριν ἀπλήρη τέρψους τελεσθέντα καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἀγάπην ἐὰν τύχῃ νὰ συνδέσῃ δύο πρόσωπα τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἄστατον θεωροῦσι λέγοντες:

Ἄγάπη τῆς Ἀποκρῆς
Στάχτη τῆς πανωστριάς.»

Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ὑπάρχουσι γέροντες ἰδίως καὶ γραφαίτινες, ἀγράμματοι ἄλλως,

(1) Ἀγγελὲς ἀπὸ τοῦ Ἀγγελέτος κατ' ἀποκοπὴν ὅπερ ὑποκοριστικὸν τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀγγελος.

(2) Ἡ ἀλλαχῶ σπανακόπητα.

(3) Εἶδός τι πῆτας κατασκευαζομένης τὰς ἀποκρῶς τὸ Σάββατον δὲ βραδῷ, διότι τότε ἦναπτον οἱ κλίβανοι πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἄρτου τῆς ἐβδομάδος.

μετὰ μεγάλης εὐχερείας στιχοῦργοῦντες, ἐπιτηδεύοντα καὶ λεπτότατα, ἔστιν ὅτε καὶ δηκτικώτατα σκόπτοντες, οὐς δὲν διατάζει πᾶς ὄμιλος νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἵνα δύνῃται προσφῶς εἶτε ν' ἀποτεινῇται διὰ στίχων, εἶτε ν' ἀπαντᾷ εἰς τὰ λεγόμενα.

Εἰς τοὺς χοροὺς τούτους λαμβάνουσι μέρος πάντες αἱ νέαι καὶ αἱ νέαι τῆς κόμης, ἣ καὶ ἐξ ἄλλων κωμῶν ἐρχόμεναι. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἦδη εἰσάγονται αἱ μικρότεροι κέραι, αἵτινες δὲν εἶχον εἰσέλθῃ ἄλλοτε εἰς τοιαύτας διασκεδάσεις ἕνεκα τῆς ἡλικίας, σηκῶνονται νηαίς, ὡς λέγεται ἐκεῖ, ἦτοι οἰοῦνται ἐπισήμως ἀναγνωρίζονται μεταβαίνουσαι εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν· παρατηρεῖται δὲ τίς θὰ εἶνε ὁ σηκῶσας τινὰ νηάν, ὅστις καὶ ἐπὶ τὸ ἐπιδεικτικώτερον ἀντὶ νὰ προσκολλησῇ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ βιολιστοῦ ἀργυρὸν κέρμα (ὅτε ὑπῆρχον τ' ἀργυρᾶ) λουμπάρνι πολλά τοιαῦτα εἰς δῆλωσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνης, ἦν τὸ πρῶτον ὀδηγεῖ εἰς τὸν χορόν, ὃ ἐστὶ ῥίπτει αὐτὰ πρὸς τ' ἄνω, ἅτινα διασκορπιζόμενα γίνονται πρόξενα σκανδάλου εἰς τὸν βιολιστὴν καὶ τοὺς παρεισέρποντας πρὸς συλλογὴν παῖδας. Τὸ λουμπάρνι ὅμως τοῦτο, γίνεται καὶ ὁσάκις ἄλλος τις θέλει νὰ τιμῆσῃ περισσώτερον τὴν μετ' αὐτοῦ χορεύουσαν. Εἶνε ὅμως τοῦτο καὶ εἶδος ἐπιδείξεως χρηματικῆς διὰ τὸν πρᾶττοντα, πλὴν τοῦ τιμητικοῦ, ὅπερ ἐνέχει διὰ τὴν μεθ' ἧς χορεύει.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐνθυμούμενος ἐκ τῶν ἐν τῇ πατριδί μου συμβαινόντων τὰς Ἀποκρῳς, πέμπω ὑμῖν, ἵνα, ἐὰν φανῶσι χρήσιμα, μεταχειρισθῆτε ὅπου καὶ ὅπως θελήσῃτε.

Ἐ Πειραιεῖ

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΗΣ.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ἌΣΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩΝ

Ἐν Φθιώτιδι.

Κατὰ τινὰ τῶν Τυροφάγων ἢ τὴν τοῦ ἔτους 1858 ἢ τὴν τοῦ 1859 τὴν ἑσπέραν εἰσιδόμεν τῶν συγγενῶν τινὰς καὶ φίλων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν ἐν Λαμίᾳ καὶ ἐχορεύομεν μὲ τὰ τραγοῦδια, ὁπότε κατὰ τινὰ λῆξιν τοῦ τραγοῦδι καὶ τοῦ χοροῦ παρακλεισμένον ἀλλήλους: «Θυμηθεῖτε, παιδιά, πῆτε κανένα τραγοῦδι νὰ χορεύσωμεν!» ἢ γραῖα μήτηρ ὑπολαβούσα «Πολὺν καιρὸ, εἶπε, πολλὰ χρόνια ἔχω ν' ἀκούσω τὸ τραγοῦδι τῆς Καθαρῆ - Δευτέρας.» — «Τὸ ἔξέρεις, μάννα; πές το νὰ χορέψωμε!» — καὶ ἤρξατο ἡ μάννα ἄδουσα ἐμμελῶς πᾶν καὶ ἐγχερόνως τὸ παρακατιὸν δημῶδες ἄσμα κατὰ στροφὰς καὶ ἐπῳδοῦς, ἃς καὶ ἡμεῖς ἐπανελαμβάνομεν ἐξ ὑπαμιθῆς ἐν εὐδιαθεσίᾳ χορεύοντες. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἄσματος καὶ τοῦ χοροῦ εὐχαριστήθεντες ἐκ τῶν στίχων καὶ τοῦ μέλους τοῦ ἄσματος ἠρωτῶμεν τὴν μητέρα περὶ αὐτοῦ καὶ ἐμάθομεν ὅτι «τὸ τραγοῦδι τοῦτο τὸ τραγοῦδοῦσαν μιά φορὰ οἱ Βλάχοι (ποιμένες) τῆς Ἰπάτης καὶ ἔς τὰ βουνησία τὰ χωριά αὐτῆς ἔς τὸν καιρὸ τῆς μὰ τὸρα τὰ τραγοῦδια αὐτὰ τὰ καλά καὶ τὰ νόστιμα τ' ἀφῆκαν πλιά καὶ χάνονται.»

Ἰδοὺ τὸ ἄσμα τοῦτο, ὅπερ ἄδόμενον ὑπὸ χοροῦ γυναικῶν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου, ἦτο ἴσως καὶ τὸ τελευταῖον ἄσμα τῶν Ἀποκρῳν:

Τ' αἰκούτε (1) τί παράγγειλε ν' ἡ Καθαρῆ - Δευτέρα!

— τ' αἰκούτε μαρ' οὐλαίς, (2)

γιά λάχανα γιά γρούβαις! —

Πέθαν' οὐ Κρέας (3) πέθανει, ψυχομαχᾷ κι' οὐ Τύρας (4)

— τ' αἰκούτε μαρ' οὐλαίς,

γιά λάχανα γιά γρούβαις! —

Σηκῶνει οὐ Πράσος τὴ νουρά κι' οὐ Κρέμυδος τὰ γέ-
[νεα (5)]

— τ' αἰκούτε μαρ' οὐλαίς

γιά λάχανα γιά γρούβαις! —

Μπαλώστε τὰ σακκούλια σας, τροχίστει τῆς λεπίδες.

— τ' αἰκούτε μαρ' οὐλαίς

γιά λάχανα γιά γρούβαις! —

Κῆ ἔς τὸν τρανὸ τὸν πλάτανο, (6) νὰ μάσουμι στε-
κούλια

— τ' αἰκούτε μαρ' οὐλαίς

γιά λάχανα γιά γρούβαις! —

Ἐν Κωνσταντινουπόλει

XXX

Αἱ ΕΥΧΑΙΡΙΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩΝ

Ἐν Κατοχῇ τῆς Αἰτωλίας.

Ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος οὕτω καὶ ἐν Κατοχῇ κυρίως ἐορτάζονται πομπωδέστερον καὶ μετὰ μεγαλειτέρας καὶ πανδήμου χαρᾶς αἱ μεγάλα καλούμεναι ἀπόκρῳ. Καὶ ἡ μὲν προτελευταία ἐβδομάς, ὡς εἴθισται, ἐπιτρέπει τὴν κατάλυσιν τῶν φαγισίμων ἀδιακρίτως, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν, τὴν καὶ τυροφάγον, καταλύονται μόνον τὰ ἐκ γαλακτοειδῶν οὐσιῶν κατασκευαζόμενα φαγητά, ὅσον τυρός, γάλα, βούτυρος, φᾶ κλπ. ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Κατὰ τὰς δύο λοιπὸν Κυριακὰς τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐβδομάδων πᾶσα μὲν οἰκοδέσποινα περισπᾷ τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν κατασκευὴν φαγητῶν ἀφθόνων καὶ πλουσίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποστέλλει εἰς τὰς ἀπόρους γειτονικὰς οἰκίας καὶ ἀλλαχόσε.

Μετὰ ταῦτα δὲ ὀφίας γενομένης συναθροίζονται, μετὰ προηγουμένη συνενόησιν, εἰς τινὰ τῶν οἰκιῶν τῶν δύο τρεῖς τέσσαρες οἰκογένειαι, συγγενεῖς ἢ, ἂν δὲν συνδέωνται διὰ συγγενείας, γειτονικαὶ οἰκογένειαι, ὅπως συνευθυμήσωσι, προσκαλοῦντες ἐκ τῶν προτέρων καὶ τοὺς παρεπιδηούντας ἢ ἐργατικούς ξένους, τυγχάνοντας γνωστούς εἰς τινὰ τῶν συνευθυμουσῶν οἰκογενειῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐκάστη οἰκογένεια κομίζει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοῦ εἴκου φαγητά, τὰ ὅποια ὅλα ὁμοῦ συμπαρατίθενται εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, ὡς ἐν ἐράνῳ.

(1) Κατὰ ἐπιχωριάζοντα φθολογικὸν νόμον ἐν ἀπάσῃ σχεδὸν τῇ Σπερεῇ Ἑλλάδι οἱ ἄστονοι φθόγγοι Εἰ καὶ Οὐ χαλαροῦνται εἰς τοὺς φθόγγους Εἰ καὶ Οὐ τηρουμένης ὁμοῦ τῆς στεγνότητος τοῦ Λ καὶ Ν. Ἀκούω ἀντὶ ἀκούω.

(2) Μαρ' οὐλαίς = μαρὲ σεῖς οὐλαίς.

(3) Προσωποποίησις τοῦ κρέατος καὶ τοῦ τυροῦ εὐφυῆς, ὡς καὶ κατωτέρω τοῦ πράσου καὶ τοῦ κρομυδίου.

(4) Κατάργησις τῆς βασιλείας τοῦ κρέατος, τοῦ τυροῦ καὶ τῶν ἐν γένει ἀρτυσίμων.

(5) Ἀνάστασις τῆς ἰσχύος τοῦ πράσου, τοῦ κρομυδοῦ καὶ πάντων τῶν λαχανικῶν, ὡς νηστευσίμων.

(6) Τοποθεσία, εἰς ἣν μετέβαινον εὐρίσκουσαι τὰ ἐν λόγῳ πλατύφυλλα καὶ τρυφερὰ στεκούλια ἄλλως καὶ πουράντζας ἰταλιστὶ λεγόμενα. Ἐ τὸν τρανὸν τὸν πλάτανον διευθυνθῶμεν ἀπὸ πρωίας, ἐννοεῖ.

Καθ' ὅσον δὲ προβαίνει βαθμηδὸν ἡ κατανάλωσις τοῦ ἀφρώδους οἴνου τῆς Οἰνιάδος, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ εὐθυμία ζωηροτέρα καθίσταται καὶ τὰ ὄπτα σου γίνονται ἔναυλα τῆς ὥραιας καὶ γλυκυτάτης μελωδίας τῶν ἡμετέρων δημῶδων ἀσμάτων.

Μετὰ χρονικόν τι διάστημα ἀναπαύσεως, καθ' ὃ λαμβάνουσι χώραν περιπετειώδεις διηγήσεις, δίδεται ὁμοθυμαδὸν παρὰ τῶν ἄλλων ἡ σειρά ἐνάρξεως οἴου δῆποτε ἄσματος εἰς τὸν συνευθυμοῦντα μετ' αὐτῶν ξένον. Οὗτος δὲ ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐναρκητήριου, προτιμᾷ ἐν τῶν περιφήμων ἐκείνων δημῶδων τραγουδιῶν τῆς ξενιτειᾶς, τὸ ὅποῖον, ἀπαγγελλόμενον διὰ τοῦ φυσικοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ προσιδιάζοντος κλαυθμηροῦ τόνου τῆς φωνῆς καὶ μάλιστα ὑπὸ προσώπου ἔχοντος τὸ χάρισμα τῆς καλλιφωνίας, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ κινήσῃ τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν εἰς δάκρυα, καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἄσματος, καθὼ ὑποτίθεται, ὅτι ξένος προτείνει εἰς τὰς γυναῖκας νὰ πλύνωσι τὰ ῥούχ' αὐτοῦ καὶ πανταχόθεν ἀκούει τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεώς του καὶ ἀποπομπὴν του :

Σύρε ξένε μου ἔς τὸ καλὸ καὶ ἔς τὴν καλὴ σου ὥρα...

Τέλος δ' ἄλλων ἀσμάτων ἐπαναφέρεται ἡ φαιδρότης τῆς ὁμηγύρεως.

"Ὅλος δ' ὁ τόπος ἀνηχεῖ ἐκ τῶν ἀσμάτων τῶν ἄλλων οἰκογενειακῶς συνευθυμούντων ὁμίλων καὶ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν. Ἐὰν καλεῖσθε λ. γ. Σωτήρης,

θα ἀκούσης αἴφνης μίαν γειτονικὴν φωνὴν κρᾶζουσαν μεγαλοφώνως: ὦ ρὲ Σωτήρη η η, καλῶς νὰ σ' εὐρῶ! μὰ μ καὶ ἓνα πυροβολισμὸν σύμφωνα τῆ φωνῆ. Σὺ δὲ κατόπιν θα ἀνταποδώσης τὸν πυροβολισμὸν ἐκ τοῦ παραθύρου σου φωνῶν παρομοίως τὸ ὄνομα τοῦ γείτονος καὶ τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

Πρὸ τοῦ τέλους δὲ τῆς εὐθυμίας συνεθίζουσι τὸ ἐξῆς ἀστεῖον πρὸς τέρψιν τῆς συντροφιάς:

Πληροῦσι λεκάνην τινὰ γάλακτος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστος καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερος ρίπτει ὅ,τι ἀνβούληται νόμισμα, ἀργυροῦν ἢ χαλκοῦν, πάντως ὅμως ὁ πρεσβύτερος τὸ πολυτιμότερον. Εἶτα δὲ προσκαλοῦσι τοὺς παῖδας κατὰ διαδοχὴν νὰ βαπτίσωσι τὸ πρόσωπον ἐν αὐτῇ, ἔχοντες τὰς χεῖρας ὀπίσθεν, καὶ διὰ τῶν ὀδόντων ν' ἀνασύρωσι τὰ νομίσματα.

Τέλος τῆν πρωίαν, εὐθύς, ἅμα ἀφυπνήσωσιν τὰ παιδία, αἱ μητέρες νίπτουσιν αὐτὰ δι' οἴνου καὶ προσφέρουσι κοσκινὰ κεκαθαυμένα τὸν φλοιόν, ὅπως φάγωσι, θεωροῦσαι τὴν πρόληψιν ταύτην ὡς μέσον τῶν κακῶν ἀλεξιτήριον. Οἱ δὲ ἄλλοι κάτοικοι καταγίνονται περὶ τὰ κοσκινὰ καὶ μετὰ ταῦτα μασκαρεύονται μὴ ἐξαιρουμένων μηδ' αὐτῶν τῶν προεχόντων, καὶ δημοσίᾳ μάλιστα. Πολλάκις περιφέρονται εἰς τὰ περίχωρα ὅμιλοι μετημφισμένοι εἰς κοινήν θῆαν καὶ τέρψιν.

Χρ. Γ. ΒΛΑΧΟΣ.

MANNA KAI KOPH

— Μάννα μου, 'πές, νὰ δὲ χαρῶ,
Γιατὶ πονῶ καὶ σπαρταρῶ
Σὰν τὸ πιασμένο ψάρι,
Σὰν βλέπω ἓνα παλληκάρι,

— Κόρη μου, ποῖός νὰ σοῦ τὸ 'πῆ,
Ποῦ τῶχει ὁ κόσμος ἐντροπή,
Κι' ὁ ξεμολόγος κρῖμα;
Κάλλι' ἄς σὲ 'δῶ ἔς τὸ μαῦρο μνήμα.

— Μάννα μου, 'πές, γιατί ῥιγῶ,
Σὰν μὲ φονάζει Μαριγῶ,
Καὶ τ' εἶναι ποῦ μὲ λύνει,
Στὴν πόρτα μας σὰν μ' ἀνταμόνει;

— Κόρη μου, μὴν ξαναρωτᾷς,
Κάλλιο κρυφὸ νὰ τὸ κρατᾷς,
Καὶ σὰν γενῆς μεγάλη,
Ἐνα πουλι θὰ σοῦ τὸ ψάλῃ.

— Ἄχ, μάννα, λέγε μου γιατί
Τὰ δυό μου χέρια σὰν κρατῆ
Καὶ μὲ γλυκοφιλάῃ,
Μιὰ φλόγα μὲ λιγοθυμαίει;

— Ἄχ, κόρη μου, καλὰ ῥωτᾷς·
Καιρὸς μαντίλια νὰ κεντᾷς,
Νὰ βάλῃς τὸ ἴσπεφάνι,
Καὶ τότε ὁ πόνος σου θὰ γιάνῃ.

ΑΓΓΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΟΤΗΣ

